

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Цянь Сюй

«Феномен гітари в музичному мистецтві Європи та Китаю: історичні проєкції»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

(галузь знань 02 «Культура і мистецтво»)

Дисертаційне дослідження «Феномен гітари в музичному мистецтві Європи та Китаю: історичні проєкції» присвячена малодослідженій в українському та світовому музикознавстві проблемі – виявленні закономірностей розвитку гітари як соціокультурного й мистецького явища в контексті історичної динаміки та діалогу європейської й китайської гітарних традицій. Вибір теми засвідчує не тільки глибокий фаховий інтерес автора до історії інструментального мистецтва, а й здатність працювати з широким колом джерел, що охоплюють різні культурно-історичні пласти. Актуальність дослідження зумовлена потребою систематизації знань про багатовікову еволюцію гітари і необхідністю розширення горизонтів сучасного музикознавства через вивчення й інтерпретацію унікальних процесів міжкультурної взаємодії східних та західних традицій.

Інтерпретація гітари як багатовимірного соціокультурного феномену в історичних проєкціях музичного мистецтва Європи та Китаю подається переконливо й ґрунтовно. Такий підхід відкриває можливість осмислювати інструмент не лише як носія музично-стильових характеристик, але й як маркер ширших культурних процесів — від гендерних ролей і соціальних моделей до інституційних трансформацій та механізмів міжкультурної медіації. Цей ракурс задає широку аналітичну перспективу, у межах якої послідовно вибудовується вектор дослідження.

Дисертація має чітку, логічно вибудовану структуру: вступ, три розділи з підрозділами, висновки, список джерел і додатки. Перший розділ «Феномен гітари в історичній проєкції хордофонних інструментів» виконує функцію методологічного та теоретичного підґрунтя для подальшого дослідження, окреслюючи необхідні історичні передумови для осмислення феномену гітари у міжкультурному контексті – від локальних традицій до глобального простору. Її здатність до адаптації й поліфункціональність у соціальному середовищі обґрунтовують трактування інструмента як «знакової культурної конструкції» (с. 62), чутливої до трансформацій культурного ландшафту. Приділена в роботі особлива увага до ролі гітари як медіатора між традицією й інновацією та до інтеграції східних естетичних моделей засвідчує глибокий міждисциплінарний підхід. У підрозділі 1.2 висвітлюється процес становлення гітарознавства як наукової дисципліни, досліджується перехід гітари від маргінального до усталеного академічного статусу. Аналіз ключових концепцій та методологічних стратегій сучасних студій переконливо обґрунтовує актуальність обраного напрямку. Особливо цінним є огляд українського наукового доробку, що демонструє незаперечний факт: дослідження відкриває новий, глобальний східний вектор у розвитку вітчизняного гітарознавства. Виявлені лакуни, передусім брак студій китайсько-європейських гітарних взаємодій, логічно підводять до постановки центральної наукової проблеми. Таким чином, Перший розділ не лише систематизує теоретичну базу, а й задає методологічну траєкторію компаративного аналізу.

Логічним продовженням сформованої методології є Другий розділ «Гітара в європейському музичному мистецтві: «Шлях на інструментальний олімп», де послідовно простежується історична еволюція гітари в європейській культурі. У підрозділі 2.1 проаналізовано первинні соціокультурні маркери хордофонних інструментів ранньомодерної доби в

Іспанії, де статус гітари був нижчим (пов'язаний з непривілейованими верствами), на відміну від віуели та лютні, які символізували придворну культуру. Важливою є фіксація процесів демократизації музикування і зближення віуели з гітарою, що започаткувало культурну мобільність останньої. Підрозділ 2.2 розкриває ключові чинники піднесення гітари від бароко до романтизму: підтримку Людовіка XIV, стандартизацію конструкції та діяльність Франсіско Гарреги, які підготували ґрунт для входження гітари до академічного дискурсу. У підрозділі 2.3 окреслено шлях до повної легітимації в ХХ–ХХІ століттях, коли гітара постає інструментом діалогу й універсальним символом художньої адаптивності. Таким чином, системне дослідження європейського шляху гітари закладає фундаментальну історико-мистецтвознавчу базу для осмислення процесів міжкультурної взаємодії та гібридності інструментальних традицій.

В третьому розділі «Становлення китайської гітарної школи: інтенції західних та східних традицій» увагу зосереджено на актуальній, недостатньо висвітленій проблематиці — становленні китайської гітарної школи й її інтеграції в глобальний музичний простір. Порівняння піпи та європейської гітари (3.1) виявляє універсальні закономірності розвитку струнних інструментів: урбанізацію, комерціалізацію, технологічні зрушення, як важливих маркерів соціального статусу та культурної ідентичності. В підрозділі 3.2 висвітлюється історія становлення академічної гітари в Китаї. Автор підкреслює вирішальну роль професора Чен Чжі, який не лише започаткував професійну гітарну освіту, інтегрувавши інструмент у структуру китайських національних мистецьких інституцій, а й сформував перше покоління віртуозів (Ян Сюефей, Ван Ямен та ін.). Завершальний підрозділ (3.3) присвячено мистецьким інтенціям західних і китайських традицій та аналізу еволюції міжкультурної комунікації в композиторській творчості. Дослідження окреслює перехід від зовнішньої стилізації (на прикладі першого

європейського твору для гітари з китайською тематикою – вокального циклу «Пісень з Китаю» Бенджаміна Бріттена, де східний образ виконує радше «метафоричну функцію» с. 187) до «вкоріненої культурної гібридності» (с. 184) твору *Ecstatic Burial* Янфань Сюй, де гітара вбирає елементи китайського звукового мислення, поєднуючи інтонаційну природу гуціня із західними принципами формоутворення. Аналітичні спостереження демонструють становлення нової моделі музичної взаємодії, що формує оригінальну художню мову й водночас концептуалізує феномен діалогу культур у глобальному музичному дискурсі.

Висновки дисертації узагальнюють феномен гітари як динамічного культурного явища – активного посередника міжкультурного діалогу, де інструмент виступає чинником формування нових художніх синтезів і репрезентантом глобальної музичної гібридності, що відкриває шляхи для подальшого розвитку гітарознавства.

Природним кроком після узагальнення основних здобутків дослідження є звернення до проблемних точок, які відкривають простір для дискусії та уточнення авторської позиції. У рецензованій роботі особливою є увага до французького вектору розвитку гітари, що вибудовує історичну лінію від придворної культури XVII століття до модерністських пошуків початку XX століття. Саме тут постає важливе питання про тяглість стильових моделей. Ви підкреслюєте визначну роль Франції та прихильність короля Людовіка XIV у XVII столітті для піднесення престижу барокової гітари. Якщо французький бароковий стиль (*style brisé*) сформував у XVII ст. унікальну віртуозну традицію на п'ятиструнній гітарі, то як, на думку дисертанта, ця специфічна органологічна та стильова спадщина вплинула на подальший французький гітарний репертуар кінця XIX — початку XX століття, де домінувала вже шестиструнна класична модель? Чи можна стверджувати про свідоме повернення до барокової

«анти-романтичної» ясності, яке опосередковано живило інтерес до інструмента у середовищі французької «Шістки»?

Підсумовуючи, зазначимо, що дисертація Цянь Сюй «Феномен гітари в музичному мистецтві Європи та Китаю: історичні проєкції» виконана на високому науковому рівні і представляє собою першу в українському музикознавстві системну розвідку, у якій гітарна спадщина Європи та Китаю розглянута крізь призму міжкультурної взаємодії та історичних проєкцій. Автор органічно поєднує історико-музикознавчий, соціокультурний і компаративний підходи, завдяки чому аналіз гітарного мистецтва охоплює різні аспекти його розвитку та дозволяє розглядати як історичні, так і міжкультурні взаємозв'язки, надаючи дослідженню глибини і багатосторонності.

Практична значущість дисертації підсилює її наукову вагомість: результати роботи можуть бути використані у виконавській та педагогічній діяльності, при укладанні навчальних програм, у створенні методичних матеріалів, а також у дослідженнях, спрямованих на поглиблення міжкультурного музичного діалогу. Запропоновані дисертантом концептуальні підходи формують аналітичну основу для подальших студій у галузі гітарного виконавства, історії інструмента та композиторських стратегій у європейсько-китайському культурному просторі.

Дисертація відповідає вимогам МОН України, а її автор Цянь Сюй заслуговує присвоєння наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»).

Кандидат мистецтвознавства,

доцент, доцент кафедри історії світової музики

Національної музичної академії

України ім. П.І. Чайковського

Г. Є. Різаєва